

FISKERIET OMKRING LOHALS

Det var almindeligt før i tiden at sognets fiskere også drev et lille landbrug for at supplere indtægten fra fiskeriet. Før Lohals havn blev bygget, måtte fiskerne gå ud med deres både fra kysten. Følger man kysten nordpå fra Lohals, finder man endnu en del kampestenshøfder, der er blevet anlagt af disse kystfiskere, som læ for deres både.

Fangsten blev før 1862 landet ved ”Mabækken”, der ligger på østsiden af Hou. Hvis fangsten var sild, blev de saltet for derefter at blive solgt rundt omkring på gårdene.

Ålefiskeri var også almindeligt. Man anvendte dengang for enden af raden såkaldte ”ålekurve” flettede af pilevøjer. Det fortælles, at det var lidt af et kunststykke at flette ålekurve, der var velegnede til formålet. Indgangen ved ”kalven” måtte ikke være for stram, da den så afviste ålen, men heller ikke for slap, da ålen så svømmede ud af kurven igen.

Kurvemager Sørensen Hou var rigtig dygtig til at flette disse ”ålekurve”.

Bygningen af Lohals havn i 1862 var af stor betydning for fiskerne, der nu kunne bruge havnen som basis for deres fiskeri, og efterhånden kom flere og flere fiskere til.

Smakkejollen var den almindeligste bådtype, og blev mest anvendt til rødspætte og torskefiskeri. Senere kommer bæltbådene til, de var bygget til drivgarnsfiskeri.

De fandtes i 2 typer, en spejlgattet, der mindede meget om det klassiske ”jagtskrog”, og så en meget hurtigsejlende spidsgattet. De blev anvendt til sildefiskeri og var derfor uden dam. Endelig var der ”drivkvasen”, der trods sin magelige arbejdsform var en fin sejler.

Smakkejoller omkring 1907

Blandt tilflytterne fra Fyns østkyst var familien Thygesen fra Kerteminde, Frederik Frederiksen, Dines Rasmussen og Peter Petersen fra Nordenhuse. Fra Bornholm kom Lorens Thorsen. Senere kom flere til, og antallet af fiskere steg betydeligt.

De familier, der var knyttet til Indremission, gik i forening med lokale trosfæller i gang med at bygge et missionshus (Tom Knudsensvej 42). Det stod færdigt i 1906, og der blev holdt møde en gang om måneden, som præsten sluttede med en andagt. Endvidere blev der holdt søndagsskole.

Ca. 1968 ophørte huset som missionshus, og blev solgt nogle år efter og anvendt til beboelse.

Kurvemager Gregersen Hou

I lighed med det der fortælles i Hans Kirks roman ”Fiskerne”, drog i 1887 flere familier fra Nordenhuse og Kerteminde til Lohals, fristet af den kortere vej til fiskepladserne og af en bedre afsætning for deres fangst. Snakken gik dengang blandt fiskerne, at i Lohals boede ”manden med pengene”.

Den 28 juni 1916 blev ”Lohals og omegns fiskeriforening” på et møde i Afholds-
huset (Østergade 77) stiftet. 40 fiskere meldte sig straks
som medlemmer, formand
blev H.J.Steffensen.
Den 15 juli blev det beslut-
tet at indmelde foreningen i
Dansk Fiskeriforening

Lohals fiskerne 1910

Allerede om efteråret samme år, blev der arbejdet med oprettelsen af en salgsforening, således at fiskerne ikke alene stod for fangst af fisken, men også for salget af den. Det fortælles at opkøberen og exportøren N.J.Flindt, kendt blandt fiskerne som ”manden med pengene”, opkøbte fisken til 1 kr. pr. kg. og solgte den til 10 kr. kg., og den fortjeneste har foreningen nok ment, at fiskerne ligeså godt selv kunne beholde.

På grund af de vanskelige forhold der var på den tid, nemlig 1. Verdenskrig, blev det videre arbejde med oprettelse af en salgsforening indstillet.

Først i 1918 blev ”Salgsforeningen” en realitet. Et kontor, en opbevaringsplads for salt og et ”Ishus” blev bygget, efter man havde købt grund af tømmerhandler Lysholm, Dengang kaldte man pladsen for Tømmerpladsen.(Området hvor der nu er bygget ferieboliger, Lohals Havn 14-20).

Ishuset blev bygget med meget tykke mure og isoleret med bl.a. strå, tang og senere kork. Om vinteren blev isen hentet med hestevogn fra Lohalsgårdens dam, Pebermosen og Steensgårds sø.

Så gjaldt det om at få det ”pakket” rigtigt, så det kunne holde så længe som muligt.

Sildeskibe i Lohals 1913. Tegning Ivar Rohde

Afsætningen af fisk var god under og lige efter 1. Verdenskrig, og det meste af fangsten blev sejlet til Kiel eller Eckernførde.

Man letsaltede fisken. Med den gode afsætning fulgte også bedre indtjening. Der blev penge tilovers til luksus. Det fortælles, at urmager Falck, der boede i ”Falcks minde” (Søndergade 27), solgte ure med kapsel af ægte guld til fiskerne.

Flere havde ”kvaser” der sejlede fisken til Tyskland, København og Norge, blandt andre havde skipper Martin Gregersen kvasen ”Meta” af Lohals. Han sejlede nu for salgsforeningen til Norge og København med torsk og til Tyskland med sild.

Også D.F.D.S. Dampskib der besejlede ruten Bagenkop-Kiel, som var oprettet med henblik på at sejle turister til Langeland, blev brugt af fiskerne til transporten af deres fangst.

Før 1900 foregik al sejlads med fiskerbådene med sejl, og var der ingen vind, ved hjælp af årer. Man roede sig frem, for der skulle også fiskes i vindstille. Det kunne hende at der skulle roes til Omø for at sætte rødspættegarn. Det var et hårdt og slidsomt job at være fisker dengang, det er ikke uden grund man bruger vendingen: ”dengang mændene var af stål og skibene af træ.”

Omkring 1900 begyndte motorerne at vinde indpas i fiskerbådene, og dermed begyndte udviklingen indenfor fiskeri erhvervet at tage fart. 1914 begyndte fiskerne på snurrenot fiskeriet.

Det var udviklet i Sverige, og derfra købte man de 2 notbåde ”Norden” og ”Mågen”.

I Lohals dannede fiskerne syv-otte notlaug, med 6-7 mand i hvert laug.

Fiskerbåde i havnen 1910-14

Silden sorteres ca. 1955

Omkring 1900 begyndte motorerne at vinde indpas i fiskerbådene, og dermed begyndte udviklingen indenfor fiskeri erhvervet at tage fart. 1914 begyndte fiskerne på snurrenot fiskeriet.

Det var udviklet i Sverige, og derfra købte man de 2 notbåde ”Norden” og ”Mågen”.

I Lohals dannede fiskerne syv-otte notlaug, med 6-7 mand i hvert laug.

Man havde sammen med bådene også importeret en svensk instruktør til at undervise i det nye fiskeri. Man benyttede sig af en notbåd og en mindre følgebåd. Til at lokalisere sildestimerne havde man en jolle foran bådene, hvor der sad en mand, som med en lang kobbertråd nede i vandet kunne følge sildestimerne.

Den rigtig dygtige kunne endog føle, hvor store sildene i stimerne var. Ved tegn og fagter blev notbåden så dirigeret derhen, hvor notet skulle sættes ud omkring sildestimen.

Notfiskeriet foregik særligt omkring Sønderborg, Kalundborg og Anholt.

Fiskerne fra Lohals ændrede deres fangstmetoder, da minefaren under 2. Verdenskrig blev for stor.

De blev dels bundgarnsfiskere og dels fiskede de med skovlvod. Det sidste krævede en jævn bund for ikke at få revne vodposer. Skovlvodsfiskeriet krævede god viden om bundforholdene og der var en del hemmeligheds kræmmeri omkring de gode fiskepladser, som også blev lokaliseret ved pejlinger til land og ved lodline.

Ved drivgarnsfiskeriet var heldet den vigtigste faktor for fangsten.

Der var i 1930-erne ca. 35 fiskerbåde her i Lohals. Der blev holdt fester et par gange om året, og man dystede også med kapsejlads, hvor det var flotte præmier i sølv man kunne vinde

Kapsejlads 1938

Et fiskeeventyr oplevede man i 1966, hvor man fangede så mange torsk, at der måtte arbejdes i døgndrift i 14 dage.

Men siden gik det i 1970-erne jævnt ned ad bakke med fiskeriet.

Det er vanskeligt entydigt at give en forklaring på det, men generationsskifte, ringe fangst og dermed dårlig indtjening kan være nogle af årsagerne.

Salgsforeningen vedblev at fungere indtil 1990. De få fiskere der var tilbage, kørte deres fisk til Bagenkop, hvor fisken så blev videre forarbejdet.

I dag er her kun få fritidsfiskere.

En meget vigtig æra i Lohals var forbi.